

Қоидаҳои
имлои забони тоҷикӣ

1. АЛИФБО, ТАРТИБ ВА НОМИ ҲАРФҲО

1. Алифбои забони тоҷикӣ 35 ҳарф дорад:

Аа	Бб	Вв	Гг	Ғғ	Дд	Ее	Ёё	Жж	Зз	Ии	Йй
а	бе	ве	ге	ғе	де	йэ	йо	же	зе	и	й
Йй	Кк	Ққ	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр	Сс	Тт	Уу
йот	ка	қе	ле	ме	не	о	пе	ре	се	те	у
Ўў	Фф	Хх	Ҳҳ	Чч	Цц	Шш	Ъъ	Ээ	Юю	Яя	
ў	фе	хе	ҳе	че	це	ше	сакта	э	йу	йа	

2. ИМЛОИ САДОНОКҲО

2. Ҳарфҳои **а** ва **о** дар оғоз, байн ва анҷоми калима навишта мешаванд: *абр, баҳор, замон, хона, дара, об, овоз, бол, бод, доро, тавоно* ва ғайра.

Эзоҳ. Дар калимаҳое, ки бо садонокҳои **а** ва **о** анҷом меёбанд, ҳангоми калимасозӣ пасванди **-й (-гӣ, -вӣ)** чунин навишта мешаванд:

- агар калима бо садоноки **а** (ё йотбарсари **я**) анҷом ёбад, ҳангоми калимасозӣ пасванди **-гӣ (-вӣ)** навишта мешавад: *хонагӣ, бачагӣ, оворагӣ, бечорагӣ, ноқорагӣ, дилбастагӣ, бандагӣ, хастагӣ, даниягӣ, соягӣ, ҳамсоягӣ, алоҳидагӣ, дусолагӣ, духучрагӣ, барномавӣ, садамавӣ, мафкуравӣ, оммавӣ, операвӣ* ва ғайра;

- агар калима бо садоноки **о** (ё йотбарсари **ё**) анҷом ёбад, ҳангоми калимасозӣ пасванди **-й** навишта мешавад: *доноӣ, дороӣ, ошноӣ, тавоноӣ, дилрабоӣ, овоӣ, ёбоӣ, зебоӣ, бобоӣ, устоӣ, дарёӣ, зиёӣ* ва ғайра.

3. Ҳарфҳои **у** ва **ӯ** дар мавридҳои зерин навишта мешаванд:

1) ҳарфи **у** дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- барои ифодаи овози **у**-и ноустувор: *булбул, буз, бузург, шутур, сурх, умед, усто, устувор, устухон, хушк* ва ғайра;

- дар ҳиҷои аввали калимаҳои тоҷикӣ пеш аз ҳарфи **х**: *Сухроб, нух, куҳна//куҳан, гуҳар, муҳр, муҳра* ва ғайра;

- дар калимаҳои иқтибосии арабӣ: *таваҷҷуҳ, таҷаммуъ, таматтуъ, тарашишӯх, тазарруъ, таваққуъ, табарруъ, муҳтарам, муҳлат, шуъба, шуъла, муъмин, суҳбат, уҳда* ва ғайра;

- барои ифодаи овози у-и устувор: *бумӣ, дуд, дур, хуб, зуд, гуна, зону, андуҳ* ва ғайра;

2) ҳарфи *ӯ* дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- барои ифодаи овози *ӯ*-и устувори дароз: *кӯҳ, рӯз, гӯш, рӯд, дӯст, пӯст* ва ғайра;

- дар ҳиҷои дуҷуми калимаҳои навъи *фурӯз, дурӯз, гурӯҳ, шукӯҳ, афрӯз* ва ғайра;

- дар калимаҳои, ки таърихан дар решаашон ҳамсадои *й* доранд: *рӯй, сӯй, ҷӯй, шӯй, бӯй, мӯй* ва ғайра.

4. Ҳарфҳои *и* ва *ӣ* дар мавридҳои зерин навишта мешаванд:

1) ҳарфи *и* дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- барои ифодаи овози *и*-и ноустувор: *дил, китоб, шитоб, нигоҳ, нигор* ва ғайра;

- барои ифодаи бандаки изофӣ: *кишвари сарсабз, шаҳрванди Тоҷикистон, сари кӯҳи баланд* ва ғайра;

- дар анҷоми пешояндҳои меояд: *барои, баъди, дар бораи, бо мақсади* ва ғайра;

- дар охири пайвандакҳои меояд: *ки, чи (чи ... чи), чунки, агарчи, азбаски, ё ин ки, ба сабаби он ки, бинобар он ки* ва ғайра;

- дар охири ҷонишинҳои меояд: *ҳар ки, ҳар чи* ва ғайра;

- дар исмҳои ҳосе, ки иқтибосианд: *Леонардо да Винчи, Индира Ганди, Паганини, Ибарури, Сочи, Тбилиси, Батуми, Миссисипи* ва ғайра;

- барои ифодаи овози *и*-и устувор: *тир, шир, пир, дид, дин, оин, низ, миз* ва ғайра;

2) ҳарфи *ӣ* дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- дар охири калима барои ифодаи овози *и*-и устувори дароз: *моҳӣ, шоҳӣ, шолӣ, бихӣ, сӣ, бародарӣ, далерӣ, таксӣ, туфлӣ* ва ғайра;

- дар бандакҳои феълӣ ва хабарӣ: *(ту) омадӣ, (ту) гуфтӣ, (ту) гуфтаӣ, (ту) ҳунармандӣ* ва ғайра;

- дар ҷонишинҳои саволии *кӣ?* ва *чӣ?»: кӣ омад? чӣ шуд?* ва ғайра.

Эзоҳ. Дар мавриди калимаву иборасозӣ овози *ӣ* бо *и* навишта мешавад: *моҳӣ – моҳиҳо, моҳиён, моҳигир, моҳии бирён, моҳиро бо шаст гирифтанд; кӣ? – кихо?, кист?, киро?, киям?; ободӣ – ободии кишвар; сӣ – сиюм, сисола; шолӣ – шоливу гандум* ва ғайра.

5. Ҳарфи *э* дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- дар оғози калимаҳои тоҷикӣ: *Эраҷ, Эзид, Эрон, эдун, эдар* ва ғайра;

- дар оғоз, байн ва анҷоми баъзе аз калимаҳои иқтибосӣ: *эҷод, эзоҳ, эҳсон, эҳтиром, элак, эрка, эстрада, экватор, экскаватор, дуэт, дуэл, Буэнос-Айрес, Бэкон, Бодуэн де Куртенэ, Улан-Удэ* ва ғайра;

- агар калима бо ҳарфи *э* оғоз шавад, ин навишт ҳангоми калимасозӣ низ риоя мешавад: *тозаэҷод, соҳибэҳсон, боэҳтиром, боэътимод* ва ғайра.

6. Ҳарфи *е* дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- дар байн ва анҷоми калимаҳо пас аз ҳамсадоҳо ба ҷойи ҳарфи э ҳарфи **е** навишта мешавад: *меҳр, себ, деҳ, меҳ, меҳан, неҳ, шанбе, се, шамъе, ҷамъе, навъе* ва ғайра;

- дар оғози калимаҳои иқтибосии навъи зерин: *Евгений, Екатеринбург, Елена, Ереван* ва ғайра.

3. ИМЛОИ ҲАМСАДОҲО

7. Ҳарфи **ж** дар оғоз, байн ва анҷоми калима навишта мешавад: *жола, жарф, жанда, мижа, мижгон, лағжидан, наждод, пажӯҳиш, аждаҳо, жоҷ* ва ғайра.

8. Ҳарфи **й** дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- дар байн ва анҷоми калима: *кайҳон, майдон, айвон, май, най, ҷой, пой, пай* ва ғайра;

- дар оғоз ва байни баъзе калимаҳои иқтибосӣ: *йод, йот, йог(а), тағйир, майор, майонез, Нью-Йорк, Огайо* ва ғайра;

- ҳамсадои **й** дар ҳолати бо садонокҳои **а, о, у, э** омадан бо ҳарфҳои йотбарсар навишта мешавад: **й+а=я, й+о=ё, й+у=ю, й+э=е**: *як, ях, поя, соя, Яҳё, юз, юмн, Юсуф, ёдгор, ёр, ёвар, мегӯед, оҳуе* ва ғайра;

- ҳамсадои **й** дар ибора ва калимасозии вожаҳои решагӣ нигоҳ дошта мешавад: *ба рӯи миз, ба сӯи хона, ба ҷойи муносиб, найистон, чораҷӯӣ, ҷомашӯӣ, раҳпойӣ, бӯидан, рӯидан, найи хушсадо, майи лаългун, пайи пой, донишҷӯӣ фаъл, ҷойи сиёҳ, пайомад, пайонай* ва ғайра.

9. Ҳамсадои **н** пеш аз **б** ба сурати **м** талаффуз шавад ҳам, аммо тибқи меъёр **н** навишта мешавад: *анбор, анбур, гунбаз, занбар, пунба, сунбул, санбуса, танбал, ҷунбиш, ҷанба, анбар, шанбе* ва ғайра.

10. Ҳарфи **ъ** дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- дар байн ва анҷоми калимаҳои иқтибосии арабӣ ба ҷойи айн ва ҳамза: *аъло, баъзе, ҷамъ, мавзуъ, навъ, масъул, масъала, таърих* ва ғайра;

- дар калимаҳое, ки бо **ъ** анҷом меёбанд, ҳангоми қабули пасванди чамъбандии **-ҳо**, пайвандаки **у** ва бандаки изофӣ (**-и**): *шамъҳо, табъу нашр, шамъу парвона, ҷамъи мардум, рафъи мушкилот, навъи ангур* ва ғайра.

11. Ҳарфи **ъ** дар мавридҳои зерин навишта намешавад:

- дар калимаҳои иқтибосие, ки зимни калимасозӣ бо пасвандҳои **-ан, -от, -ӣ, -а, -ият** ва ғайра ҳарфи **ъ** дар байни садонокҳо қарор мегирад: *бадеъ – бадеӣ; воқеъ – воқеӣ, воқеа, воқеият, воқеан, воқеот; монеъ – монеа, моней; моеъ – моеӣ, моеот* ва ғайра;

- дар байни ду садонок, ба истиснои калимаҳои **фаъл, таъин** навишта намешавад: *маориф, таом, лаин, манбаи ҳаёт, аҳволи иҷтимоӣ, мавзуи баҳс, тулуи офтоб, шуруи қор, маҷмуи ашъор* ва ғайра.

12. Ташдиди ҳамсадоҳо дар мавридҳои зерин сурат мегирад:

- дар баъзе калимаҳои тоҷикӣ: *арра, барра, бурро, галла, пурра* ва ғайра;

- ҳамсадоҳои ташдиддор дар калимаҳои иқтибосии арабӣ, тибқи қоида, дар калимаҳои навъи *наҷҷор, раззоқ, ҳаммол, ташаккур, таҳаввул, таназзул,*

мураккаб, муаззам, мунаққаш, мусаввир, мударрис, мумаййиз, мутавассит, мутакаббир, мутаҳаййир, мутақаддам, мутааххар, иттиҳод, иттилоъ, иттисол, муттаҳид, муттафиқ, мубарро, муҷалло, мусаммо, мутасаддӣ, мутасаллӣ, мутаваллӣ, табарро, тавалло, тасалло ва ғайра навишта мешаванд;

- ҳамсадоҳои анҷоми калимаҳои иқтибосии навъи *дур, кул, зид, қад, сир, хат, фан, ҳад, син* ва ғайра, ки таърихан ташдид доранд, ҳангоми калимаю иборасозӣ ташдиди онҳо барқарор мегардад: *дурри ноёб, зидди душман, кулли мардум, қадди расо, сирри ҳарбӣ, фанни забон, ҳадди ақал, синни томақтабӣ, хатти ниёгон, хатти алоқа, маҳаллӣ, фаннӣ, хаттӣ, тиббӣ, ростхатта, қачхатта, хатту савод, ҷидду ҷаҳд* ва ғайра;

- ташдиди ҳарфи **й** якҷо бо ҳарфҳои йотбарсар дар шакли зерин навишта мешавад: *айём, муҳайё, сайёҳ, сайёд, тайёр, муайян, музайян, тахайюл, Айюб, Қайюм* ва ғайра;

- дар баъзе калимаҳои иқтибосии аврупоӣ риоя мешавад: *коррупсия, коммуна, профессор, новелла* ва ғайра.

Эзоҳ. Дар калимаҳои иқтибосӣ ба ҷойи ҳарфи русии **ц** ҳарфҳои **с** ва **тс** дар мавридҳои зерин навишта мешаванд:

- дар аввали калима (пеш аз садонок) **с** навишта мешавад: *семент – цемент, сирк – цирк, ситрон – цитрон* ва ғайра;

- дар дохили калима пас аз ҳамсадо ва пеш аз садонок **с** навишта мешавад: *консерт – концерт, конференсия – конференция* ва ғайра;

- дар байни ду садонок ҳарфҳои **тс** навишта мешаванд: *дотсент – доцент, милитсия – милиция, фарматсевт – фармацевт, конститутсия – конституция, ассотсиатсия – ассоциация* ва ғайра;

- баъд аз садонок ва пеш аз ҳамсадо ҳарфҳои **тс** навишта мешаванд: *Липетск – Липецк, Донецк – Донецк* ва ғайра;

- дар охири калима баъд аз садонок **тс** ва пас аз ҳамсадо **с** навишта мешавад: *платс – плац, Вадутс – Вадуц, кварс – кварц* ва ғайра;

13. Ҷинсияти грамматикӣ калимаҳои иқтибосӣ дар имлои забони тоҷикӣ корбурд намешавад: *муҳтарам, раис, шоир, адиб, муаллим, котиб, магистрант, аспирант* ва ғайра.

4. АЗ САТР БА САТР ГУЗАРОНИДАНИ ҲИҶОИ КАЛИМА

14. Аз сатр ба сатр гузаронидани ҳиҷои калима дар асоси қоидаҳои зерин сурат мегирад:

- риояи яклухтии ҳиҷо: *хо-на, бод-бон, маъ-руф, аъ-ло, бог-бон, эъ-лон, баро-дар, тааҷ-ҷуб, тар-тиб, рав-шан, панд-нома, мо-дар* ва ғайра;

- агар ҳиҷо аз як ҳарф иборат бошад, дар сатри аввал монда ё ба сатри дигар намегузарад: *аро-ба, ово-за, оро-мӣ* ва ғайра.

Эзоҳ. Калимаю ибораҳо дар ҳолатҳои зерин аз сатр ба сатр намегузаранд:

- ихтисораҳо ва ҳиссаҳои калимаҳои бо рақам ифодаёфтаю бо нимтире ҷудошуда: *ЮНЕСКО, СММ, ТУ-154, ДМТ* ва ғайра;

- аломатҳо ҳангоми бо рақамҳо омадан: 25%, +20°C, 20 м², 40 км/с, №1-4/353 ва ғайра.

5. ИМЛОИ ИСМ

15. Исмҳои навъи зер ду тарзи навишт доранд:

- як гурӯҳ исмҳои, ки дар анҷом ҳамсадои **ҳ** доранд: *роҳ//раҳ, чоҳ//чаҳ, моҳ//маҳ, коҳ//каҳ, шоҳ//шаҳ* ва ғайра;

- як гурӯҳ исмҳои, ки дар анҷом ҳарфи **й** доранд: *рӯй//рӯ, мӯй//мӯ, кӯй//кӯ, ҷӯй//ҷӯ, пой//по, сарой//саро, шӯй//шӯ* ва ғайра.

16. Якҷо навишта мешаванд:

- бо артикли арабии **ал** (ва гунаҳои он): *алқисса, алвидоъ, алҳазар, алҳақ, алғараз, фавқуззикр, маликушшуаро, Низомулмулк, Ҳорунаррашид* ва ғайра;

- исмҳои мураккаби навъи *гулдаст, садбарг, гарданбанд, хушдоман, сарфармондеҳ, хештанишинос* ва ғайра;

- агар аз шумораи миқдорӣ исм сохта шавад, калимаи охири он бо чӯзӣ **-солагӣ** якҷо навишта мешавад: *бисту панҷсолагӣ, ду ҳазору панҷсадсолагӣ, ду ҳазору панҷсаду панҷсолагӣ* ва ғайра;

- исмҳои мураккабе, ки ба воситаи миёнвандҳои **-у-** ва **-о-** аз асосҳои феъл сохта шудаанд: *гуфтушунид, рафтуомад, гирудор, гиругир, даводав, паронар* ва ғайра;

- исмҳои мураккабе, ки ба воситаи миёнвандҳои **-у-** ва **-о-** аз исмҳои сохта шудаанд: *обутоб, сарулибос, сарутан, корубор, сарупо* ва ғайра;

- исмҳои мураккаби омехта, ки аз шумораву исм бо пасванди **-а (-я)** сохта шудаанд: *себарга, чоркунча, чорғӯша, дуоба, сепоя* ва ғайра;

- исмҳои мураккаби омехта, ки дар қолаби исм+асоси замони ҳозираи феъл ва пасвандҳои **-ӣ, -ак** сохта шудаанд: *дастгирӣ, роҳсозӣ, навсозӣ, шабнишинӣ, оташгирак, обкашак, тортанак, хонабарорӣ* ва ғайра;

- исмҳои, ки дар қолаби асоси замони ҳозираи феъл ва пасванди **-иш** сохта шудаанд: *варзиш, парвариш, супориш, хониш, фармоиш, фаҳмиш, нолиш, дониш, барориш, озмоиш* ва ғайра.

Эзоҳ. Истифодаи калимаи **ичро**, ки маънои иҷрои амалро дорад, дар шакли **ичроиш** нодуруст аст.

17. Бо нимтире навишта мешаванд:

- исмҳои, ки чӯзӣ шумораи онҳо бо рақам ифода шудааст: *1000-солагии зодрузи Абуалӣ ибни Сино, 700-солагии Камоли Хучандӣ, 1000-солагии «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавсӣ, 1100-солагии давлатдории Сомониён* ва ғайра;

- баъзе исмҳои таркибӣ, аз қабилӣ *сотсиал-демократ, вагон-ресторан, механик-ронанда, контр-адмирал, модар-ватан* ва ғайра;

- дар аввали номи одамон артикли **ал** (ва гунаҳои он) бо ҳарфи калон навишта шуда, бо нимтире чудо карда мешавад: *Ал-Мутанаббӣ, Ал-Фаробӣ, Ал-Ҳайсом, Ал-Киндӣ* ва ғайра;

- дар осори илмию адабӣ артикли **ал** (ва гунаҳои он) дар аввал бо ҳарфи калон ва дар байн бо ҳарфи хурд навишта шуда, дар аввал баъд аз **ал**

ва дар байн аз ду тараф бо нимтире ҷудо карда мешавад: «*Ат-тафҳим*»-и *Абурайҳони Берунӣ*, «*Ал-қонун фи тиб*»-и *Ибни Сино*, «*Мантиқ-ут-тайр*»-и *Фаридаддини Аттор*, «*Наводир-ул-вақоеъ*»-и *Аҳмади Дониш* ва ғайра;

- исмҳои иқтибосии навъи *Волга-Дон*, *Коста-Рика*, *Ню-Йорк*, *Порт-Артур*, *Сан-Марино*, *Рио-де-Жанейро* ва ғайра;

- калимаҳои тақлидӣ ва тасвирӣ: *тақ-тақи дарвоза*, *шилдир-шилдири об*, *чак-чаки борон*, *тиқ-тиқи соат*, *милт-милти чароғ*, *чир-чири малах*, *чаҳ-чаҳи булбул*, *гулдур-гулдури раъду барқ* ва ғайра.

Эзоҳ. Ҳангоми бо пасванд навишта шудани ин гуна исмҳо нимтире гузошта намешавад: *фирфирак*, *шаршара*, *гаргара* ва ғайра.

18. Ҷудо навишта мешаванд:

- таркибҳои ҷуфте, ки бо пайвандаки **-у (-ю, -ву)** шакл гирифтаанд: *шаъну шараф*, *молу ҳол*, *долу дарахт*, *марзу бум*, *орзую ҳавас*, *зебу зинат*, *сарвату дорой* ва ғайра;

- исмҳои таркиби ибораҳои изофии зерин: *аспи гули бодом*, *атласи абри баҳор*, *гули ошиқи печон*, *гули намози шом* ва ғайра;

- номҳои ҷуғрофӣ, ки дар қолаби ибори изофӣ сохта шудаанд: *Осиёи Марказӣ*, *Осиёи Ҷанубӣ*, *Шарқи Дур*, *Пули Гирдоб*, *Пилдони Боло*, *Қалъаи Лаби Об* ва ғайра.

Эзоҳ. Агар ҳар ду ҷузъи чунин исмҳо задаи ягона дошта бошанд, якҷо навишта мешаванд: *Конибодом*, *Шаҳринав*, *Сарихосор*, *Шаҳрисабз*, *Шаҳритус*, *Даштиҷум* ва ғайра.

19. Баёнияҳо ба таври зерин навишта мешаванд:

- баёнияҳои изофӣ ва беизофии унвон, мансаб, лақаб, касбу кор, ки ба маънои аслии худ қорбаст шудаанд, бо ҳарфи хурд ва ҷудо навишта мешаванд: *Саидмуъмини паҳлавон*, *Шокири муаллим*, *Набии мироб*, *академик Раҷабовҳо*, *амир Ҳамза*, *шоҳ Фаррух*, *Шарифи ошпаз*, *Аҳмади алочабоф* ва ғайра;

- агар баёнияҳо пас аз исми хос бе банди изофӣ омада бошанд, бо нимтире навишта мешаванд: *Аҳмад-махдум*, *Салим-паҳлавон*, *Ҳошим-қорвон*, *Қорӣ-шикамба* ва ғайра;

- баёнияҳои хешутаборӣ ва эҳтиром бидуни алоқаи изофӣ бо исми хос якҷо навишта мешаванд: *Акашариф*, *Бибиошиа*, *Шарофатхола*, *Барноапа*, *Шодиамак* ва ғайра;

- баёнияҳои изофии лақаб, ки бо исми хос омадаанд, бо ҳарфи калон навишта мешаванд: *Баҳроми Гур*, *Махдуми Гав*, *Муҳаррами Фарч* ва ғайра.

20. Насаб, ном ва номи падар дар ҳуҷҷатҳои расмӣ ба таври зайл навишта мешаванд:

- бо пасвандҳои насабсози **-ӣ, -зод, -зода, -он, -ён, -иён, -ниё, -ёр, -фар, -пур, -духт**: *Ниёзӣ Ҳамза Ҳакимзода*, *Афсаҳзод Аълохон*, *Салимзода Шаҳло Раҳимзод*, *Ализода Наргис*, *Бобакон Ардашер*, *Шодиён Ромиш*, *Асрориён Рустам Шухратёр*, *Нодирниё Баҳром Озодфар*, *Довудфар Сомон Мирзо*, *Зафарпур Низом Акбар*, *Каримдухт Манижа Султон* ва ғайра;

- бо пасвандҳои ташаккулдиҳандаи номи падар **-зод, -зода, -ёр, -ниё, -фар, -пур, -духт**: *Парвиз Сафарзод*, *Шоҳрух Шарифзода*, *Парвин Ҳамдамёр*,

Шахло Аҳмаднӣ, Ҷамшед Зарафшонфар, Рустам Салимпур, Таҳмина Баҳромдухт ва ғайра;

- насаб ва номи падар бе иловаи пасвандҳои насабсоз ва пасвандҳои ташаккулдиҳандаи номи падар низ навишта мешаванд: *Рустам Саид Шоҳрух, Баҳром Манижа Зафар, Шухрат Таҳмина, Шералӣ Лоиқ* ва ғайра;

- насаб, ном ва номи падар дар дафтар (журнал)-и синфӣ муассисаҳои томактабӣ, миёнаи умумӣ, дафтари қайди мавзӯҳои муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ, ҳангоми пешниҳоди рӯйхати кормандони ташкилотҳо, мактубҳои расмӣ ва дигар санадҳои меъриӣ ҳуқуқӣ ба таври пурра навишта мешаванд: *Саломӣён Фарзона Шаҳром, Азизӣ Сомон, Раҳмонзода Зафар Абдуҷаббор, Ализода Маҳваши Комрон, Саъдизода Гулрӯ Наврӯз, Қурбонзод Юсуф Фирдавс, Фирӯздухт Фараҳноз, Хоҷанур Шерзод* ва ғайра;

- насаб, ном ва номи падар дар лавҳаҳо, навиштаҷоти кӯчаю хиёбонҳо, шиору овеза, реклама, борчасп, сатри равони телевизион, дар нутқи ровӣҳои радио ва телевизион пурра оварда мешавад: *Садриддин Айнӣ, Бобоҷон Ғафуров, Мирзо Турсунзода, Нусратулло Махсум, Ширинишӯ Шоҳтемур, Исмоили Сомонӣ, Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, Саъдии Шерозӣ, Абуалӣ ибни Сино, Камоли Хуҷандӣ, Шамсиддин Шоҳин, Фазлиддин Муҳаммадиев, Ҷаббор Расулов, Муҳаммад Осимӣ, Зиёдулло Шаҳидӣ, Максим Горкий, Пётр Чайковский* ва ғайра.

21. Ному насаб дар асарҳои бадеӣ, илмӣ, публитсистӣ ва маводи дигари чопӣ (дар мавриди ғайрирасмӣ) метавонанд ба таври зайл низ навишта шаванд:

- бо бандаки изофӣ: *Масъуди Саъди Салмон, Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ, Ҳусайн Воизи Кошифӣ, Шухрати Шоҳмурод* ва ғайра;

- бе бандаки изофӣ: *Раҳим Ҷалил, Ҳаким Карим, Ғаффор Мирзо, Бозор Собир, Лоиқ Шералӣ* ва ғайра;

- бо пасванди **-ӣ**, ки таҳаллус низ месозад: *Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Саъдӣ, Ҷомӣ, Шукӯҳӣ, Фаргонӣ* ва ғайра;

- бо пасвандҳои ташаккулдиҳандаи номи падар **-пур**, **-духт**: *Олимпур, Мирзонур, Зоҳирдухт, Мирзодухт* ва ғайра;

- бо калимаҳои **ибн**, **бинт**, **валад**, ки дар байни ном ва номи падар бо ҳарфи хурд ва чудо навишта мешаванд: *Абуалӣ ибни Сино, Муҳаммад ибни Ҷарир, Робиа бинти Каъб, Ёдгор валади Бозор* ва ғайра;

- калимаи **ибн** дар оғоз пеш аз исми хоси шахс чудо ва бо ҳарфи калон навишта мешавад: *Ибни Сино, Ибни Ҷарир, Ибни Ямин* ва ғайра;

- дар асарҳои бадеӣ, илмӣ, публитсистӣ ва маводи дигари чопӣ номи шоирон, адибон, донишмандон ва одамони касбу кори гуногун метавонанд тибқи тартиби муқарраршуда навишта шаванд: *А.С. Пушкин, Ш. Руставели, А.П. Чехов, В.С. Расторгуева, Т.Г. Шевченко, М. Авезов* ва ғайра.

22. Насаб, ном, номи падар ва таҳаллусу лақабҳои қавму миллатҳои дигар, ки дар таркиби худ унсурҳои ёрирасон (артиклҳо, пешояндҳо, ҳиссачаҳо, аломатҳо ва ҷузъҳои насабсоз) доранд, ба забони тоҷикӣ бо риояи талаботи “Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ” навишта мешаванд: *Гай*

Юлий Сезар, Жан Жак Руссо, Чорч Ноэл, Гордон Байрон, Ван Дейк, Ле Шопеле, Леонардо да Винчи, Леконт де Лил, Роже Мартен дю Тар, Перо делла Франческо, Валтер фон дер Фогелвейде, Вилгелм фон Хумболдт, Ким Ир Сен, Фом Ван Донг, У Ганг Чжи, Муравёв-Амурский, Сен-Жюст, Турсун-қизи, Сен-Симон, Тер-Петросян, Мамед-оғли, Семёнов-Тян-Шанский, Чио-Чио-сан, Сан-Мартин ва ғайра.

23. Ҳарфи калон дар мавридҳои зерин навишта мешавад:

- ҳарфи аввали исми хоси шахс: *Манучеҳр, Масъуд, Мафтуна, Азиза, Шаҳром, Сумая* ва ғайра;

- ҳарфи аввали ном ва сифатҳои Худо: *Худо, Худованд, Парвардигор, Офаридгор, Кирдугор, Яздон, Эзид, Аллоҳ, Раб, Холиқ* ва ғайра;

- ҳарфи аввали исми хоси маъмурӣ, ҷуғрофӣ ва ҷирмҳои кайҳонӣ (номи китъа, кишвар, вилоят, шаҳр, ноҳия, шаҳрак, деҳа, маҳалла, майдон, хиёбон, уқёнус, баҳр, дарё, обанбор, кӯҳ, сайёра) ва монанди инҳо: *Осиё, Аврупо, Ҷумҳурии Тоҷикистон*, вилояти *Сӯғд*, вилояти *Хатлон*, шаҳри *Душанбе*, ноҳияи *Варзоб*, шаҳраки *Сарбанд*, деҳаи *Шинг*, маҳаллаи *Зарнисор*, майдони *Исмоили Сомонӣ*, хиёбони *Рӯдакӣ*, уқёнуси *Ором*, баҳри *Хазар*, обанбори *Сарез*, дарёи *Вахш*, кӯҳи *Анзоб*, *Офтоб*, *Моҳ*, *Замин*, *Зуҳра*, *Зуҳал* ва ғайра.

- ҳарфи аввали номи тарабхона, меҳмонхона, марказҳои хизматрасонӣ ва ғайра бо ҳарфи калон ва дар дохили ноҳунак навишта мешаванд: тарабхонаи «*Шоми Душанбе*», меҳмонхонаи «*Тоҷикистон*», кошонаи хусни «*Зебо*», мағозаи «*Меҳр*», дорухонаи «*Сино*», маркази хизматрасонии «*Дилкушо*», маркази забонамӯзии «*Нури маърифат*» ва ғайра;

- ҳарфи аввали номи китобҳои муқаддаси динӣ бо ҳарфи калон ва бе аломати ноҳунак навишта мешавад: *Қуръон, Таврот, Инҷил, Авастро, Забур, Аржанг* ва ғайра;

- ҳарфи аввали номи сулолаҳои таърихӣ: *Ҳахоманишиён, Ашкониён, Сосониён, Тоҳириён, Саффорӣён, Сомониён, Ғазнавиён* ва ғайра;

- ҳарфи аввали исми хоси шахс дар шакли чамъ ҳангоми муайян будани насаби шахсиятҳо: бародарон *Қосимзодаҳо*, оилаи *Каримзодаҳо* ва ғайра;

- ихтисораҳое, ки аз ҳарфҳои аввали калимаю ибора ва таркибҳои сохта шудаанд: *ВКДҶТ (Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон), АМИТ (Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон), ДМТ (Донишгоҳи миллии Тоҷикистон), БМТ (Банки миллии Тоҷикистон), ҶДММ «Орзу» (Ҷамъияти дорой масъулияти маҳдуди «Орзу»), МТМУ №8-и шаҳри Душанбе (Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №8-и шаҳри Душанбе)* ва ғайра;

- ҳарфи аввал ва исми хоси баъзе мансабҳои ҳокимияти давлатӣ: *Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон,*

Роҳбари Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Эзоҳ. Номи мақомоти давлатӣ ва мансабҳои ҳокимияти давлатӣ дар шакли расмӣ қабулшуда навишта мешаванд;

- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси номи рамзҳои давлатӣ: *Парчами давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Нишони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суруди миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон,*

- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси дохили номи таркибии мақомоти давлатӣ ва худидоракунии маҳаллӣ: *Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷумҳурии андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Хадамоти зиддиинҳисорӣ, Саридораи бойгонӣ, Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Ваҳдат, Ҷамоати деҳоти Шинг ва ғайра.*

- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси таркиби номи қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ: *Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», Эъломияи ҳуқуқи башар, Созишномаи истиқрори сулҳ ва созгории миллии дар Тоҷикистон ва ғайра;*

- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси дохили номи асарҳои бадеӣ, илмӣ, таълимӣ, маҷаллаю рӯзномаҳо, суруду мусиқӣ, филмҳо, асарҳои саҳнавӣ ва озмунҳо бо ҳарфи калон ва дар дохили ноҳунак навишта мешаванд: *«Писари Ватан», «Садои Шарқ», «Омӯзгор», «Ушиқи Самарқанд», «Забони тоҷикӣ», «Фурӯғи субҳи доноӣ...», «Зебосанам», «Дави миллии», «Сайри гули лола» ва ғайра;*

- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси анҷуманҳо, чашну идҳо, форумҳо: *Анҷумани байналмилалӣ тоҷикон ва форсизабонони ҷаҳон, Чашни 1400-солагии Борбад, Чашни 30-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Рӯзи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Форуми сиёсии сатҳи баланди Созмони Милали Муттаҳид оид ба рушди устувор ва ғайра;*

- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси таркиби мукофотҳои давлатӣ: (унвони) *Қаҳрамони Тоҷикистон*, (унвони фахрии) *Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон*, (унвони фахрии) *Корманди шоистаи Тоҷикистон*, (унвони фахрии) *Нависандаи халқии Тоҷикистон*, *Ҷоизаи давлатии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино*, (ордени) *Исмоили Сомонӣ дараҷаи I*, (ордени) *Шараф дараҷаи II*, (медали) *Хизмати шоиста*, *Ифтихорномаи Ҷумҳурии Тоҷикистон* ва ғайра;

- ҳарфи аввали калимаи нахуст ва исми хоси таркиби номи воқеаҳои таърихӣ ва исмҳои хоси дохили онҳо: *Ҷанги якуми ҷаҳон, Исёни Муқаннаъ, Рӯзи байналмилалӣ забони модарӣ* ва ғайра;

- ҳарфҳои аввали калимаҳои номҳои ҷуғрофӣ ва кишварҳо: *Ҷумҳурии Мардумии Чин, Ҷумҳурии Ислонд, Афғонистон, Ҷумҳурии Федеративии Олмон, Ҷумҳурии Қазоқистон* ва ғайра;

- ҳарфи аввали калимаи мухтасар ифодакунандаи номи пурраи мақомоти муайян, ташкилот ва ё санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ: *Донишгоҳ* (ба ҷойи *Донишгоҳи миллии Тоҷикистон*), *Феҳрист* (ба ҷойи *Феҳристи номҳои*

миллии тоҷикӣ), Барнома (ба ҷойи Барномаи рушди забони давлатӣ барои солҳои 2020-2030) ва ғайра.

Эзоҳ. Исмҳои дар ҳолатҳои зерин бо ҳарфи хурд навишта мешаванд:

- исмҳои хоси шахс ҳангоми калимасозӣ: *ҳофизшинос, бедилшинос, ҳофизшиносӣ, мавлавихонӣ, бедилхонӣ, сомонизодагон, рустамтаборон* ва ғайра;

- исмҳои хоси шахс ҳамчун симо дар шакли ҷамъ: *одинаҳо, шоҳмуродҳо, раҳимзодаҳо, спитаменҳо* ва ғайра.

- номи мансабҳо, дараҷа ва унвонҳои илмӣ, рутбаҳо (-и таҳассусӣ, давлатӣ ва ҳарбӣ): *вазир, раис, роҳбар, ректор, директор, муовин, сардор, декан, номзади илм, доктори илм, дотсент, профессор, академик, генерал* ва ғайра;

- номи факултети кафедраҳо, шуъба, дигар воҳидҳои сохторӣ ва монанди инҳо: *факултети ҳуқуқшиносӣ, кафедраи забони тоҷикӣ, шуъбаи илмҳои биология ва тиб, шуъбаи танзими истилоҳот* ва ғайра.

6. ИМЛОИ СИФАТ

24. Якҷо навишта мешаванд:

- пешвандҳои сифатсози **ба-, бар-, бе-, бо-, но-, то-:** *бомаърифат, бофаросат, бомаслиҳат, баркамол, бебунёд, бамеҳр, ноором, ношинос, тоалифбо* ва ғайра;

- сифатҳои, ки аз калима ё ибораҳои исмӣ (ҳамроҳӣ, изофӣ, пешояндӣ) бо пасвандҳои **-а, -ӣ (-гӣ, -вӣ)** сохта шудаанд: *панҷсола, умумихалқӣ, байналмилалӣ, хонагӣ, дунявӣ* ва ғайра;

- сифатҳои мураккаби навъи пири *барнодил*, шахси *некандеш*, шахси *бадхаиш*, коргари *пешқадам* ва ғайра;

- сифатҳои, ки аз такрори калима ва миёнвандҳои **-ба-, -дар-** иборатанд: ҷанги *танбатан*, суҳбати *рӯбарӯ*, овораи *дарбадар*, такрори *пайдарпай* ва ғайра;

- сифатҳои, ки аз шумора (бо ҳарф) ва исм бо пасвандҳои **-а, -ӣ (-гӣ)** сохта шудаанд: санги *панҷоҳрама*, нигини *панҷкарата*, роҳи *даҳкилометра*, камони *думила*, дарвозаи *дутабақа*, хонаи *дуҳуҷрагӣ* ва ғайра;

- сифатҳои, ки аз шумораи миқдории таркибӣ ва исми ченаку андоза бо пасванди **-ӣ (-гӣ)** сохта шудаанд: вазни *чорсаду панҷоҳкилоӣ*, сангҳои *бисту панҷкилоӣ* ва ғайра;

- сифатҳои, ки аз номи шахсиятҳо (исмҳои хос) таркиб ёфтаанд: *рӯдакивор, савдисиқат, бедилӣ, лайливаш, маҷнунсон* ва ғайра.

25. Ҷудо навишта мешаванд:

- сифатҳои таркибие, ки бо пайвандаки **-у (-ю, -ву)** сохта шудаанд: гулҳои *сурху сафед*, суҳанҳои *пасту баланд*, хешовандони *дуру наздик*, марғзори *сабзу хуррам*, масъалаҳои *иҷтимоию сиёсӣ*, корҳои *илмию таҳқиқотӣ* ва ғайра;

- сифатҳои ҷуфте, ки бо пешвандҳои **ба-, бо-, бе-** ва пешвандгунаҳои **сер-, пур-, хуш-** ва пайвандаки **-у** сохта шудаанд: *бамеҳру муҳаббат, боақлу*

фаросат, бедолу дарахт, сершоҳу барг, пурнозу неъмат, хушобу ҳаво, банангу номус ва ғайра;

- сифатҳои таъкидии навъи *сурхи сурх, зарди зард, сафеди сафед* ва ғайра.

26. Бо нимтире навишта мешаванд:

- сифатҳое, ки аз такрори калима сохта шудаанд: коғази *рах-рах*, мӯйҳои *тор-тор*, дили *реш-реш* ва ғайра;

- сифатҳое, ки аз шумора (бо рақам) ва исм бо пасвандҳои **-а -ӣ (-гӣ)** сохта шудаанд: санги *50-грама*, нигини *5-карата*, роҳи *10-километра*, калами *20-дирама*, тангаи *50-дирама* ва ғайра;

- сифатҳои таъкидии навъи *заб-зард, каб-кабуд, сап-сафед, туп-торик* ва ғайра.

7. ИМЛОИ ШУМОРА

27. Якҷо навишта мешаванд:

- пасвандҳои шумораи тартибӣ **-ум (-юм), -умин (-юмин)** бо шумораҳои сода ва чузъи охири шумораҳои таркибӣ: *сеюм, шашум, сиюм, сеюмин, панҷум, панҷумин, даҳум, даҳумин, шасту сеюмин, як ҳазору як саду панҷоҳумин* ва ғайра;

- шумораҳои мураккаби аз ёздаҳ то нӯздаҳ ва аз дусад то нӯхсад: *дувоздаҳ, сездар, шонздаҳ, ҳаждаҳ, сесад, шашсад* ва ғайра;

- шумораҳои касрӣ: *сеяк, чоряк, шашяк, даҳяк* ва ғайра;

- нумеративи **-то** бо шумораи миқдорӣ бо ҳарф навишташуда: *дуто, сето, даҳто, садто, ҳазорто* ва ғайра.

28. Чудо навишта мешаванд:

- шумораҳои таркибие, ки бо пайвандаки **-у (-ю, -ву)** сохта шудаанд: *бисту як, сиву//сию се, панҷоҳу панҷ, як ҳазору сиву шаш* ва ғайра;

- шумораи касрӣ аз шумораи асли: *яку ним, дуву//дую ним* ва ғайра;

- шумораҳои касрӣ бо пешоянди **аз**: *аз се як, аз шаш чор, аз панҷ се* ва ғайра;

- калимаҳои нумератившудаи навъи **дона, сар, нафар, даста, дарза, чуфт** ва амсоли инҳо аз шумора ва исми шумурдашаванда: *ду дона себ, панҷ сар асп, ду нафар коргар, як даста гул, як дарза алаф, чор чуфт кафш* ва ғайра;

- шумораҳои миқдорӣ аз калимаи дарсад: *100 дарсад, 50 дарсад, даҳ дарсад, бист дарсад* ва ғайра.

29. Шумораҳои навъи зер ду тарзи навишт доранд:

- шумораҳои миқдорӣ: *чор//чаҳор, чил//чиҳил, дусад//дувист* ва ғайра;

- шумораҳои тартибӣ: *дуюм//дувум, сеюм//севум, чорум//чаҳорум* ва ғайра.

30. Бо нимтире навишта мешаванд:

- шумораҳои тахминӣ: *як-ду, се-чор, даҳ-поздаҳ, сӣ-чил, сад-дусад, ҳазор-ду ҳазор* ва ғайра;

- нумеративи **то** дар шуморае, ки бо рақам навишта шудааст: *3-то, 5-то, 20-то, 100-то, 1000-то* ва ғайра;

- пасвандҳои шумораи тартибии **-ум (-юм), -умин (-юмин)** аз рақам: *5-ум, 12-ум, 2-юм, 30-юмин солгарди Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 8-уми март, 23-юми феврал, хонаи 54-ум, ошонаи 12-ум* ва ғайра.

Эзоҳ. Агар шумораҳо бо рақамҳои римӣ навишта шаванд, пасвандҳои **-ум (-юм), -умин (-юмин)** ва бандакҳои изофӣ навишта намешаванд: *асри XX, синфи X, боби II* ва ғайра.

Дар матни санадҳои ҳуқуқӣ пасвандҳои шумораи тартибии **-ум (-юм), -умин (-юмин)** пас аз рақам навишта намешаванд: *сарҳати дуҷуми қисми 4 моддаи 20 Кодекси андозии Ҷумҳурии Тоҷикистон* ва ғайра.

8. ИМЛОИ ҚОНИШИН

31. Якҷо навишта мешаванд:

- қонишинҳои сохта: *ҳамин, ҳамон, чунин, чунон* ва ғайра;

- қонишинҳои мураккаб: *инчунин, ончунон, ҳамчунин, ҳамчунон, ҳамдигар, инҷониб* ва ғайра;

- бандакқонишинҳо (**-ам//-ям, -ат//-ят, -аш//-яш, -амон//-ямон, -атон// -ятон, -ашон//-яшон**) бо калимаҳо: *китобам, китобат, китобаи, китобамон, китобатон, китобашон, орзум, орзуют, орзуи, орзуямон, орзуятон, орзуишон* ва ғайра;

- ҳангоми ихтисор дар назм бандакқонишинҳои шумораи танҳо ва чамъ дар калимаҳо, ки бо садонок анҷом меёбанд: *дунёт (дунётон), савдоиш (савдоишон), ғамҳот (ғамҳотон)* ва ғайра;

- ҳангоми ихтисор дар назм бандакқонишинҳои шумораи чамъ дар калимаҳо, ки бо ҳамсадо анҷом меёбанд: *писармон, писартон, писаришон* ва ғайра.

32. Чудо навишта мешаванд:

- қонишинҳои таркибӣ: *ин гуна, он гуна, ин қадар, он қадар, ҳар қадар, ҳар як, ҳар ки, ҳар чи, ҳеч як, чӣ гуна?, чӣ хел?, чӣ қадар?, чӣ навъ?* ва ғайра;

- қонишинҳои саволии *кӣ?, чӣ?, чанд?, кадом?* дар таркибҳо: *чӣ хел?, чӣ гуна?, чӣ тавр?, чӣ қадар?, чанд хел?, кадом навъ?* ва ғайра.

33. Бандакқонишинҳои **-ам//-ям, -ат//-ят, -аш//-яш** дар калимаҳо, ки бо ҳамсадо анҷом меёбанд, ҳангоми ихтисор дар назм бо нимтире навишта мешаванд: *писар-м, падар-т, лашкар-и, ғуфтам-и, додам-и* ва ғайра.

9. ИМЛОИ ФЕЪЛ

34. Якҷо навишта мешаванд:

- пешвандҳои феълии **дар-, бар-, фур-, фар-, боз-, во-:** *даромадан, баромадан, барҳостан, фуromaдан, фаромадан, бозгаиштан, воғирифтани, воғузоиштан* ва ғайра;

- пешвандҳои шаклсози **ме-** (**хаме-**), **би-** (**бу-**): *меравад, меояд, ҳамегуфт, ҳаменаравад, бишкуфтан, бубар, бубин* ва ғайра;

- пешвандҳои инкории маъносозии **на-**, **ма-**: *нарав, марав, нагу(ӣ), магу(ӣ), нахостан, надоштан* ва ғайра;

- бандакҳои феълии **-ам, -ӣ, -ад, -ем, -ед, -анд** (*донам, донӣ, донад, донем, донед, донанд*); **-ам, -ӣ, -ем, -ед, -анд** (*хондам, хондӣ, хондем, хондед, хонданд*) ва бандакҳои хабарии **-ам, -ӣ, -аст, -ем, -ед, -анд**: *хондаам, хондаӣ, хондааст, хондаем, хондаед, хондаанд* ва ғайра;

- феъли **хаст** дар шакли ихтисор (**-ст**): *мардест, шахсест, доност, хонданист, рафтанист* ва ғайра.

35. Чудо навишта мешаванд:

- ҷузъҳои феълии таркибии номӣ: *даъват кардан (намудан, шудан), андеша кардан, сурх шудан, якҷо шудан* ва ғайра;

- ҷузъҳои феълии таркибии номии пешоянддор: *аз бар кардан, аз ёд кардан, ба ҷо овардан, умр ба сар бурдан, дар бар гирифтан, ба воя расидан, ба кор бурдан* ва ғайра;

- шаклҳои таркибии феъл: *хонда буд, нахоҳад хонд, хондан гирифт, рафта истода буд, ташкил карда мешавад, бояд иҷро кунад* ва ғайра;

- калимаҳои **во** ва **боз** ҳамчун ҷузъҳои мустақил: *во кардан, во шудан, боз гардидан, боз хондан, боз истодан* ва ғайра.

36. Пешванди инкории **на-** ҳангоми ихтисор дар назм бо нимтире навишта мешавад: *н-омӯзад, н-омад, н-осояд* ва ғайра.

10. ИМЛОИ СИФАТИ ФЕЪЛӢ

37. Якҷо навишта мешаванд:

- сифатҳои феълие, ки аз асоси замони ҳозираи феълии таркибии номӣ бо пасванди **-анда** сохта шудаанд: *донишҷӯёни имсол хатмкунанда, шахси ба саволҳо ҷавобдиҳанда, ҳуччати оморро нишондиҳанда, неруи ҷомеаро пешбаранда, муборизони дар роҳи озодӣ мағлубнашаванда, молҳои ба бозор фиристодашаванда* ва ғайра;

- сифатҳои феълие, ки аз асоси замони гузаштаи феълии таркибии номӣ бо пасванди **-а** сохта шудаанд: *корҳои дирӯз иҷрокарда, гӯсфандони аз рама ҷафмонда, амалҳои неки анҷомёфта, мусофирони ба автобус дермонда, нақшаи кории тартибдода, ҷаву гандуми тирамоҳ киштишуда, нақшаи таъинкардашуда, ҷароғи ба миёнҷои миз гузошташуда* ва ғайра;

- сифатҳои феълие, ки аз феълии таркибии номӣ ва ибораҳои пешояндӣ сохта шудаанд: *корҳои имрӯз баанҷомрасида, ҷавонони имрӯзаи азхудрафта, пири барнодили барҷомонда, умеди пуринтизори барбодрафта, ҳодисаи ногаҳон баамаломеда* ва ғайра;

- сифатҳои феълии замони оянда бо пасванди **-ӣ**: *беҳтарин солҳои фаромушинашуданӣ, ниятҳои неки иҷрошуданӣ, суханони бисёри ногуфтани* ва ғайра.

11. ИМЛОИ ФЕЪЛИ ҲОЛ

38. Чузъҳои феъли ҳол бо пасванди **-он (-ён)** якҷо навишта мешаванд: *хандакунон, бозикунон, навозишкунон, суҳбаткунон, рақскунон, додгӯён, сурудхонон* ва ғайра.

39. Феълҳои ҳоли таркибии замони гузашта ҷудо навишта мешаванд: *аз ҳуш рафта, аз по афтида* ва ғайра.

40. Бо нимтире навишта мешаванд:

- феъли ҳоли такрор: *ларзон-ларзон, хандон-хандон, хандида-хандида, давон-даvon, лангон-лангон* ва ғайра;

- феъли ҳол бо чузъи номии такрор: *пичир-пичиркунон, ҳай-ҳайгӯён, чаҳ-чаҳзанон* ва ғайра.

12. ИМЛОИ ЗАРФ

41. Якҷо навишта мешаванд:

- зарфҳое, ки бо пешвандҳои **ба-, бо-, бар-, бе-, дар-, но-** ва **то-** сохта шудаанд: *баногоҳ, бакулӣ, бодикқат, бомуваффақият, ботафсил, барвақт, барқасд, бемаврид, дарҳол, ногоҳ, торафт* ва ғайра;

- зарфҳои мураккаб: *дузону, дучанд, якзайл, якпахлу, дирӯз, чорзону, кинояомез, пасфардо, порсол, парерӯз, умрбод* ва ғайра;

- зарфҳое, ки аз шумораву исм бо пасвандҳои **-а, -ӣ (-гӣ)** сохта шудаанд: *дудасти, дутой, садметрӣ, седонагӣ, панҷдонагӣ, садграмӣ, чоркилой* ва ғайра;

- зарфҳои мураккабе, ки ба воситаи миёнванди **-о-** сохта шудаанд: *дурудур, сарозер, лаболаб, пасопеш, пешопеш* ва ғайра.

42. Ҷудо навишта мешаванд:

- зарфҳое, ки аз такрори калима ва пешоянд сохта шудаанд: *дам ба дам, рӯз то рӯз, ваҷаб ба ваҷаб, сол ба сол, хона ба хона, рӯ ба рӯ, дар ба дар, пай дар пай* ва ғайра;

- зарфҳое, ки бо иборай изофӣ ифода шудаанд: *дасти холӣ* (омадан), *сари остин* (салом кардан), *сари по* (нишастан), *пойи луч* (давидан) ва ғайра.

43. Бо нимтире навишта мешаванд:

- зарфҳое, ки аз такрори калима сохта шудаанд: *аҳён-аҳён, доман-доман, даста-даста, зуд-зуд, оҳиста-оҳиста, сето-сето, ҷо-ҷо, халта-халта* ва ғайра;

- зарфҳое, ки чузъи шуморавии онҳо бо рақам ифода ёфтааст: *450-килой, 300-грамӣ, 10-тоннӣ// тоннагӣ, 90-сарӣ* ва ғайра;

- дар байни зарфҳое, ки аз калимаҳои тақлиди овозӣ бо пасванди **-он** сохта мешаванд: *қаҳ-қаҳзанон, пичир-пичиркунон, гумбур-гумбуркунон, чаҳ-чаҳзанон* ва ғайра.

13. ИМЛОИ ПЕШОЯНД

44. Ҷудо навишта мешаванд:

- пешояндҳои аслии **ба, бо, бар, аз, зи, бе, барои, дар, андар, чуз, то** бо калимаҳои мустақилмаъно: *аз сафар баргаиштан, аз ӯ пурсидан, ба бозор рафтан, бар (ба) бом баромадан, бо бародар нишастан, аз чор се ҳисса, дар бар гирифтан, андар хаёлотӣ ҷавонӣ, андар дил, аз ёд кардан, барои рафиқ, зи баҳор шуқр гӯям, зи дурии замонаҳо, чуз модар, то саҳар ва ғайра;*

- пешояндҳои таркибии номии ғайриизофӣ: *пеш аз, пас аз, доир ба, роҷеъ ба, нисбат ба, оид ба, назар ба* ва ғайра.

45. Бо нимтире навишта мешаванд:

- пешояндҳои изофии номии такрор: *гирд-гирди, зер-зери, тағ-тағи, таҳ-таҳи, лаб-лаби, рӯ-рӯӣ, пас-паси, сар-сари, қад-қадди, пеш-пешӣ* ва ғайра;

- пешояндҳои **ба** ва **аз (зи)** бо ҷонишинҳои **ин, он** ва **ӯ** танҳо дар назм чунин шакли навишт доранд: *бад-ин, бад-он, бад-ӯ; з-ин, з-он, з-ӯ* ва ғайра.

14. ИМЛОИ ПАСОЯНД

46. Пасоянди **-ро** бо калима якҷо навишта мешавад: *Ватанро бояд муҳофизат кард. Харбузаро буред. Мо меҳмононро пешвоз гирифтём* ва ғайра.

47. Пасояндҳои номӣ ва калимаҳои пасояндии **барин, боз, пеш, қабл, замон, ҳамон, ҳамоно** аз калимаҳо ҷудо навишта мешаванд: *гул барин нозук, ду сол боз, як ҳафта пеш, панҷ сол қабл, омадан замон, шундан ҳамон (ҳамоно)* ва ғайра.

48. Пасоянди **-ро** пас аз ноҳунак, қавс, ихтисора ва рақам бо нимтире ҷудо карда мешавад: *Ман «Шоҳнома»-ро хондам. Сараъзо (мубтадову хабар)-ро бунёди ҷумла медонанд. ДМТ-ро соли 2020 хатм кард. Адади 4-ро ба 2 тақсим кунед* ва ғайра.

15. ИМЛОИ ПАЙВАНДАК

49. Якҷо навишта мешаванд:

- пайвандакҳои мураккаб: *балки, чунки, агарчи (гарчи), азбаски (баски), вагарна, ҳарчанд, гарчанд* ва ғайра;

- пайвандаки **-у, (-ву, -ю)** бо калимаи аввали ибораю таркибҳо: *ёру рафиқ, хонаву дар, кӯчаву бозор, донову нодон, орзуву омол, пастию баландӣ, сарею савдое, сиёсию иҷтимоӣ* ва ғайра.

50. Ҷудо навишта мешаванд:

- пайвандаки пайваस्तкунандаи **ва:** *устодон ва шогирдон, Забони модариро ҳама бояд хуб донанд ва гиромӣ доранд* ва ғайра;

- пайвандаки тобеъкунандаи **ки:** *Ӯ қавл дода буд, ки фардо меояд. Давлате, ки мо дар он зиндагӣ мекунем, биҳишти рӯи замин аст* ва ғайра;

- ҷузъҳои пайвандакҳои таркибӣ: *то ки, вақте ки, зеро ки, бо вучуди ин (он) ки, сарфи назар аз ин (он) ки, бо назардошти он ки, аз сабаби ин (он) ки, ҳарчанде ки, гарчанде ки, ба қадре ки, ба тавре ки, бе ин (он) ки* ва ғайра.

51. Пайвандакҳои **ва, ки** дар назм ба шакли ихтисор бо нимтире навишта мешаванд: *в-аз* (ва аз), *в-ӯ* (ва ӯ), *к-аз* (ки аз), *к-он* (ки он), *в-имрӯз* (ва имрӯз), *к-омад* (ки омад), *в-арна* (вагарна) ва ғайра.

16. ИМЛОИ ҲИССАЧА

52. Ҷузъҳои ҳиссаҷа ва калимаҳои рехтаи навъи зер якҷо навишта мешаванд: *кошки, бигузор (бигзор), мабодо* ва ғайра.

53. Ҷудо навишта мешаванд:

- ҳиссаҷаҳои **ҳа (ҳо), оре, бале, на, на ... на, чи ... чи, не, фақат, танҳо, гӯё, магар, ҳатто, ҳаргиз, асло, оё, ҳам, низ** аз калимаҳои дигар: *На омадед ва на пайғом фиристодед. Ин гапро танҳо (фақат) як кас медонист. Ҳатто баъд аз ҷаласа баҳс идома дошт. Оё (магар) ин кор барои Шумо душвор нест? Меҳмон ҳам (низ) бо мо меравад. Ҳаргиз ба роҳи бад наравед. Ҷро асло надидеам* ва ғайра;

- ҳиссаҷаҳои таркибии *биё мон, гӯё ки, шояд ки, равад ки, на фақат, на танҳо* ва ғайра.

54. Ҳиссаҷаҳои **-чӣ, -ку, -а** пас аз калима бо нимтире навишта мешаванд: *равем-чӣ, баргардем-чӣ, рафтед-ку, нагуфтед-ку, наовардед-а* ва ғайра.

17. ИМЛОИ НИДО

55. Ниδοҳои сохта якҷо навишта мешаванд: *дарего, дардо, аҷабо, ҳайфо* ва ғайра.

56. Ниδοҳои таркибӣ ҷудо навишта мешаванд: *сад дарег, сад афсус, бисёр афсус, сад ҳайф, во дарего, ҳай дарег, э вой* ва ғайра.

57. Ниδοҳои такрор бо нимтире навишта мешаванд: *бай-бай, баҳ-баҳ, вай-вай, ҳай-ҳай* ва ғайра.